

Dancing manly men: Gender analysis of experiences of male dancers¹

Dans eden “erkek adamlar”: Erkek dansçuların deneyimlerine toplumsal cinsiyet analizi

İrem Kavasoglu²
Merve Rençbereli³
İbrahim Fatih Yenel⁴

Abstract

Gendered nature of sports excludes women and also men in some sports. The patriarchal culture's way of coding dance as a feminine act is creating some restrictions for men. The aim of this study is to examine the meaning and limits of being a male dancer in Adana. Data were collected by semi-structured interviews using phenomenology which is one of research methods of qualitative research method. The participants were constituted by 5 male dancer (salsa). Data were analyzed by the content analysis method. The findings of the data obtained from the analysis collected under three themes: 1 Masculine Norms: Does a man dance? 2 Humiliated femininity: Do not wiggle like a girl, 3 Homophobia: You look like a gay son, you have to wear this? As a result, a significant domination generated by the dominance over the body acts set by gender differences over male dancers was observed. The strategy to get rid of prejudice and oppression is to insist, to prove that they are successful and not to wear tights.

Keywords: Gender; hegemonic masculinity; homophobia; dance.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

Özet

Spor dallarının toplumsal cinsiyetlendirilmiş yapısı bazı sporlarda kadınları bazılarında ise erkekleri dışlamaktadır. Ataerkil kültürün dansı dişil bir edim olarak kodlaması, erkekler için bir takım kısıtlamalar yaratmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Adana'da erkek dansçı olmanın anlam ve sınırlarını incelemektir. Nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji yönteminin kullanıldığı araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi ile toplanmıştır. Araştırmanın katılımcılarını 5 erkek dansçı (salsa) oluşturmuştur. Veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Veri analizi sonucunda elde edilen bulgular 3 tema altında toplanmıştır: 1 Eril Normlar: Erkek adam dans eder mi? 2 Aşağılanan Kadınlık: Karı gibi kıvrıtma, 3 Homofobi: Oğlum gey gibi olmuştun bunu giymek zorunda mısın? Sonuç olarak, cinsiyet farklılıklarının beden edimleri üzerinde kurduğu hakimiyetin, erkek dansçular üzerinde önemli bir tahakküm oluşturduğu görülmüştür. Dansçular için önyargı ve baskıdan kurtulma stratejisi ise ısrarcı olmak, başarılı olduklarını ispat etmek ve tayt giymemektir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet; hegemonik erkeklik; homofobi; dans.

¹ This study was presented in 14th International Sport Sciences Congress, November, 2016 Antalya/Turkey

² Ph.D. Lecturer, Cukurova University, School of Physical Education and Sport, Department of Sport Management, kavasogluirem@gmail.com.

³ Student, Cukurova University, School of Physical Education and Sport, Department of Physical Education Teaching and Sports, merve.tuna95@outlook.com

⁴ Asst. Prof., Gazi University, Faculty of Sport Science, Department of Sport Management, fyenel@gazi.edu.tr

Giriş

Toplumsal cinsiyet çalışmalarında, cinsiyet eşitsizliğine dayalı ayrımcılığın mağduru olan kadınların deneyimlerini ortaya koymak kadar, muktedir konumda olan erkeklerin deneyimlerini incelemek; hem açık hem de örtük bir biçimde dışlanan ve ayıplanan pratiklerin neler olduğunu görmek ve bu sınırların nasıl çizildiğini bütüncül olarak okumak açısından faydalıdır. Nitekim Connell (1998: 245), ataerki sistem içerisinde bir ezme-ezilme ilişkisinden söz edildiğinde ve bu ilişkide her ne kadar bir taraf diğerine göre daha ayrıcalıklı görünüyorsa da, yalnızca ikincil olan kadını değil aynı zamanda ayrıcalıklı olan erkeği de anlamamız gerektiğini ileri sürer. Zira ataerki ve toplumsal cinsiyet uygulamaları yalnızca kadını değil –aynı derecede olmasa da- erkeği de olumsuz şekilde etkilemektedir (Kepekçi, 2012).

Toplumda egemen olan ideolojilerin en fazla yansımaları bulduğu ve aynı zamanda yeniden üretildiği önemli alanlardan birisi spor alanıdır (Hacısoftaoğlu ve Koca, 2011: 69). Bu bağlamda spor, bizi farklı insan kategorilerine ve kimliklere yerleştiren sosyal normların içselleştirildiği, yapısallaştırıldığı, toplumsal farklılıkların dışa vurulduğu, maddilik kazandığı veya gerçek bir deneyime dönüştüğü bir alan olarak düşünülebilir (Yarar ve diğ., 2009; 22-23). Böylece spor alanları, toplumsal cinsiyet normlarının en katı olduğu ve titizlikle işlediği alanlardan biri olarak (Cantek ve Yarar, 2009) karşımıza çıkar ve toplumsal cinsiyet çalışmaları için önemli göstergeler taşır. Rowe’a (1996: 231) göre, erkeklerle kadınlar arasındaki yürüme, konuşma, düşünme ve hissetmeye kadar uzanan –bir tarafı biyolojik diğer tarafı tarihsel- sayısız farklılığın spora yansımaması mümkün değildir; üstelik bu farklılıklar spor ortamlarında yeniden üretilmekte, hatta spor, toplumsal cinsiyete dayalı dışlayıcılığı geliştiren reaksiyoner ideolojilerin hizmetine sunulabilmektedir.

Spor alanlarındaki cinsiyet temelli kalıp yargılar, spor dallarına katılımın sınırları olduğunu göstermektedir. Başka bir anlatımla spora katılımında cinsiyet rollerinin önemli bir unsur olduğunu söylemek mümkündür (Koca, Aşçı ve Kirazcı, 2005). Dünyada ve ülkemizde spor dallarının toplumsal cinsiyet temelinde kategorize edilmekte, sonuç olarak da bazı spor dalları erkekleri, bazıları ise kadınları dışlamaktadır. Örneğin pek çok kültürde boks, futbol, güreş, halter, mücadele sporları erkeklere özgü; cimnastik, voleybol, yüzme, buz pateni, tenis kadınlara özgü sporlar olarak algılanmaktadır (Chalabaev ve diğ., 2013; Koca ve Demirhan, 2005; Koivula, 2001; Matteo 1986; Riemer ve Visio, 2003). Bu durum bazı sporların kadınsı bazılarının ise erkeksi olarak algılanmasına neden olur (Riemer ve Visio, 2003). Sonuç olarak spora katılımında cinsiyet rollerinin önemli bir unsur olduğu söylenebilir (Koca, Aşçı ve Kirazcı, 2005).

1980’lerde feminist araştırmacılar tek bir kadınlık olmadığını; kadınlığın sadece pasif bir bağımlılık olarak ele alınamayacağını söyleyerek yaşa, sınıfa, etnik kökene göre değişen farklı kadınlık deneyimlerinin önemine işaret ederken, aynı zamanda erkeklik araştırmalarının da önünü açmış oldular. Erkeklikler arasındaki farkları araştırmak önem kazandı: beyaz, orta sınıf, heteroseksüel, orta yaşta, tüm gün iş sahibi erkeğin özelliklerine denk düşen "hegemonik erkeklik" tanımı ve bunun yanı sıra bundan sapan farklı erkeklik deneyimlerinin anlamı tartışılmaya başladı (Sancar, 2013a: 27). Her bir toplumsal cinsiyet rejiminde erkek egemenliği farklı stratejilere dayanarak inşa edilir. Bu bağlamda, toplumsal cinsiyet rejimlerinde bazı erkeklerin kadınlar ve diğer erkekler üzerinde iktidar sahibi olmasına dikkat çeken Connell, “hegemonik erkeklik” kavramını ortaya atar (Bozok, 2009: 438). Hegemonik erkeklik, diğer tüm erkeklik biçimlerini bastırmakta ve erkek dünyasında var olabilmek için tek bir erkeklik biçimini dayatmaktadır (Akca ve Tönel, 2011: 14). Connell’in yaklaşımı, toplumun ikincil konuma ittiği erkeklik tarzlarının sorgulanmasını mümkün kılar ve belirli erkek kategorilerinin marjinalleşme ve damgalanma deneyimlerini açığa çıkarır (Kandiyoti 2013, 201). Böylece hegemonik erkekliğin sadece kadınlar üzerinde değil farklı erkek(lik)lerin üzerinde de tahakküm kurduğu anlaşılmaktadır. Sonuç olarak hegemonik erkeklik her zaman kadınlarla olduğu kadar, ikincil konuma itilmiş erkeklik biçimleriyle de ilgili olarak inşa edilmektedir (Connell, 1998: 245).

Erkekliği “sorun” olarak değerlendiren bir bakış açısıyla kaleme aldığı çalışmasında Atay (2004: 13), bir iktidar pratiği olarak erkekliğin, bünyesinde tahakküm, eşitsizlik, çatışma gibi süreçleri barındırdığını savunur. Erkekliğin en çok erkeği ezdiğini düşünen Atay’a (2004: 22-23) göre, erkek

iktidarının oturmuş, yerleşikleşmiş ve kurumlaşmış kültürel örüntüsü içinde erkeklerin kadınları ezdiği doğdurur fakat bununla birlikte erkeklik, kadını “dışarıdan” erkeği ise “içeriden” yıkan bir kimliktir. Zira erkeklik, sınırları ve kaybedilme koşulları her zaman belirsiz, değişken, geçişli ve gündemde olan bir iktidar inşa stratejisi olmak durumundadır (Sancar, 2013a: 19). Örneğin zorluk, stres ve acı yüklü bir takım ritüellerden başarıyla geçmeksizin erkeklerin erkekliği onaylanmaz. Ancak dayanılmaz acılara katlanarak bir kez erkek olmayı hak ettikten sonra da erkeğin “erkeklik”le işi bitmez. İğneli fıçı misali, taşıyıcısı olduğu iktidarı her daim hayata geçirmesi, hep yeniden üretmesi gerekir (Atay, 2004: 24). Bu bağlamda kazanma ve kaybetme karşılığında üzerinden risklerle dolu bir yaşantıyı da ifade eden erkekliğin; farklı erkeklik kimlikleri ve bu kimlikler arasındaki hegemonik ve marjinal olan deneyimlerini ortaya koymak; erkekliğin avantajlarının yanında erkekler için belki kendilerinin dahi farkında olmadıkları dezavantajlı pratiklerinin neler olduğuna odaklanmak toplumsal cinsiyet çalışmaları için oldukça önemlidir.

“Erkeklikler”, tek bir erkeklik yerine farklı –ve çoklu- erkeklik tipleri olduğuna işaret eden bir kavramdır. Connell’in ortaya atmış olduğu bu kavram, erkekliğin ezeli ve ebedi olmadığı gibi evrensel de olmadığına göndermede bulunur (Bozok, 2011: 47). Nitekim bir toplumsal inşa olarak erkeklik çokludur; bir kültürden diğerine ve zaman içinde (hatta bir erkeğin hayatı boyunca) değişmektedir” (Hacısofuoğlu ve Bulgu 2015, 114). Toplumda egemen olan ideolojilerin en fazla yansımasını bulduğu ve aynı zamanda yeniden üretildiği önemli alanlardan birisi (Hacısofuoğlu ve Koca, 2011: 69) olması nedeniyle; erkeklik(ler)in inşa edildiği kültürel ve kurumsal alanlardan bir tanesi spor alanıdır (Karaçam, 2015: 11). Sancar’a (2013a: 254) göre spor, yüksek düzey fiziki performans kapasitesini ispatlayıcı, üstün fiziksel özellikleri olduğunu gösterici, hırs ve rekabet ile hareket etmenin getirilerini sergileyici bir işlev edinmektedir. Spor, erkek çocukların erkek dünyasına ait değerleri, tutumları ve becerileri öğrenebilecekleri erkleşme pratiğinin önemli alanlarından biri olarak görülmektedir (Koca ve Bulgu, 2005). Bu bakış açısı nedeniyle erkek bedeni, boks, güreş, karate, futbol gibi erkek sporları aracılığıyla disiplin altına alınarak sertlik, dayanıklılık, savaşçılık gibi davranışlara alıştırılır ve bu tür davranışları beceremeyen ya da katılmak istemeyen erkekler dışlanıp ikincilleştirilir (Sancar, 2013b: 187). Araştırmalara göre, özellikle erkekler cinsiyetlerine uygun olmayan sporları reddetmede kadınlardan önemli bir şekilde daha fazla toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını öne sürmektedir (Matteo, 1988). Bu doğrultudaki benzer araştırmalar, kadınların erkeksi sporlara katılımının erkeklerden daha kabul edilebilir olduğunu ve erkeklerin kadınsı sporlara katılımının onların erkeklikleriyle ilgili potansiyel soruların doğmasına yol açtığını ortaya koymaktadır (Riemer ve Visio, 2003; Schmalz ve Kerstetter, 2006). Nitekim etrafımıza baktığımızda, kadın için erkeğe benzerliğin bazen gurur kaynağı bile olabildiğini; erkeğin kadına benzerliğinin ise adeta bir felaket olarak algılandığını gözlemleyebiliriz (Cengiz ve diğ., 2004: 58). Bu gözlemi spor alanlarında yaptığımızda ise; ataerkil cinsiyet ilişkilerinin hâkim olduğu toplumlarda; kadınların erkeksi kabul edilen sporlarda başarılı oldukları takdirde toplum tarafından olumlanırken, erkeklerin kadınsı olarak algılanan sporlardaki varlığı onların sosyal statülerinde bir değişiklik yaratmadığını ve erkeklere yönelik toplumsal cinsiyet baskısının devam edebilir (Kavasoglu ve Yaşar, 2016). Bu doğrultuda erkeklik kimliğinin ve hegemonik erkekliğin kurulmasında güreş (Hacısofuoğlu, 2012) vücut geliştirme (Karaçam, 2015) ve futbol (Talimciler, 2009) gibi erkeklikle özdeşleşen sporların ön planda olduğunu görmek mümkündür. Bu sonuç, erkekliğin asimetrik bir biçimde kadınlıktan uzaklaşıkça yeniden üretildiği anlayışını güçlendirmekle birlikte, eril normların dışındaki alanlardaki sporcuların deneyimi hakkında merak uyandırmaktadır.

Spor ortamlarında ayrıcalıklı olan erkeklerin deneyimlerini ortaya koymak, toplumsal cinsiyet çalışmalarında bütüncül bir analiz yapabilme fırsatı vermesi bakımından oldukça önemlidir. Nitekim ülkemizde sporda erkeklik çalışmalarının son yıllarda araştırılan nadir ve kıymetli araştırmalar dikkatimizi çeker. Futbol (Bulgu, 2005; Talimciler, 2009; Hacısofuoğlu ve Koca, 2011), güreş (Hacısofuoğlu, 2011) ve vücut geliştirme (Karaçam, 2015) gibi geleneksel olarak erkeksi özellikler taşıyan spor alanlarında erkek kimliğinin inşası ve farklı erkek kimliklerinin alandaki konumlarını inceleyen oldukça kıymetli çalışmalar bulunmaktadır. Bu değerli çalışmalara rağmen, kadınsı özelliklerle özdeşleştirilen spor dallarındaki erkek deneyimlerine odaklanan çok daha az çalışma

olduğu dikkatimizi çeker. Örneğin Akıncı Yüksel (2011: 221) ergenlik çağındaki çocukların ‘dans eden erkek’ ve ‘bale yapan erkek’ kavramına nasıl yaklaştıklarını ve var olan önyargıların çocuklarda ne kadar etkili olduğunu araştırmıştır. Kurt (2007) ise köçeklik geleneği bağlamında dans eden erkeğin toplumsal açıdan değerlendirmesini ele almıştır. Bu çalışma ise, hem modern anlamıyla dansa odaklanması hem de Adana gibi maço bir kültürde dans eden erkeklerin deneyimlerine odaklanması bakımından önem taşımaktadır.

Erkek sporlarının eril bedeninin “iktidarının göstergesi” olarak inşasına ve hegemonik erkekliğin yeniden üretimine önemli katkısı vardır (Sancar, 2013a: 252). Dans ise, ülkemizde hegemonik erkeklik değerleri ile çelişen ve bu erkeklik sınırlarını ihlal etme riski taşıyan alanlardan biridir. Feminin bir eylem olarak addedilen dans, Türk toplumunda erkeklere çok yakıştırılmayan bir hadise olarak görülmektedir ve bu nedenle ülkemizde “erkek adam” dans etmez anlayışı hâkimdir. Böylece kültürümüzde “erkek adamlar” ya dans etmeyecek ya da erkekliğine zeval getirilmeden dans edecektir. Sonuç olarak böylesi riskli ve maçoluk karşıtı bir alandaki dansçıların erkeklik kimliklerinin nasıl kurulduğunu, ne gibi müzakereler ya da onaylamalardan geçtiğini ortaya koymak, toplumsal cinsiyet çalışmalarının işaret ettiği farklı erkeklik deneyimlerini görünür kılmak adına oldukça değerlidir. Bu çalışmanın amacı, Adana’da erkek dansçı olmanın anlam ve sınırlarını incelemektir.

Araştırma Yaklaşımı

Deneyimlerimiz, durumlarımız ve sosyal olaylarımız, tutumlarımızı, deneyimlerimizi ve sosyal gerçekliğimizi şekillendirir ve nitel araştırma bunlara nasıl anlamlar yüklediğimize odaklanır (Hesse-Biber ve Leavy, 2011). Fenomenoloji yaklaşımı ise günlük deneyimlerimizin anlamı ve doğası hakkında derinlemesine bir anlayışın kazanılmasını sağlar (Patton, 2014: 104). Bu araştırmada, erkek dansçıların algı ve deneyimlerini, derinlemesine anlama ve yorumlamaya imkân sağlaması nedeniyle nitel araştırma yaklaşımlarından fenomenoloji tercih edilmiştir.

Katılımcılar

Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örneklem yöntemine göre belirlenmiştir (Patton, 2014: 238). Katılımcıların belirlenmesinde başvurulan ölçüt, dansçıların alandaki erkeklik kimliğini ve kültüre içkin eylemleri kavramaya imkân sağlayacağı varsayımıyla en az iki yıllık deneyime sahip olmalarıdır. Bu kriterler dikkate alınarak belirlenen beş erkek dansçı çalışma grubunu oluşturmuştur. Yaşları 18 ile 26 arasında değişen katılımcılardan Özgür üniversite mezunu; diğerleri ise üniversite öğrencisidir.

Verilerin Toplanması

Herhangi bir konuda bir kimsenin fikrinin ne olduğunu ya da konu hakkındaki bilgilerin derinliğini öğrenmek için en geçerli yol, o kimseye başvurmak, konu hakkında görüşmektir (Özgüven, 2004: 115).

Görüşme doğrudan gözlemleyemediğimiz, duygu düşünce ve niyetleri öğrenme fırsatı verdiği için; bu araştırmada, sporcuların yaşantılarında gerçekleşen olaylara nasıl anlamlar yüklediğini ve onların bakış açılarını anlamak amacıyla bireysel görüşme yöntemi kullanılmıştır (Patton, 2014: 341). Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden faydalanılmıştır. Görüşmelerde sorulan sorular; sporcular için dansın hayatlarındaki anlamı, Adana’da erkek dansçı olmanın anlamı, dansçı olmaları nedeniyle karşılaştıkları toplumsal tepkiler ve homofobiye dair deneyimler gibi boyutlarda sınıflandırılmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi hacimli olan nitel materyali olarak, temel tutarlılıkları ve anlamları belirlemeye yönelik herhangi bir veri indirgeme ve anlamlandırma çabası girişimlerini ifade etmek için kullanılır (Patton, 2014: 453). Görüşme kayıtlarındaki sporcuların ifadeleri dinlenerek metne aktarılmıştır. Bu metinler kelime kelime

okunarak kodlar çıkarılmıştır. Veri kodlama analitik düşünmenin biçimsel temsilidir (Marshall ve Rossman, 1999: 155). Kod defterine işlenen kodlar, birbiriyle anlamlı ve ilişkili olacak şekilde birleştirilerek kod listesi oluşturulmuştur. Anlam bakımından ilişkili olan kodlar bir araya getirilerek kategorilere ulaşılmıştır. Elde edilen bu kategoriler, anlam benzerliği bakımından bir araya getirilerek temalar oluşturulmuştur. Bu süreç iki ayrı araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiş, bu bağımsız kodlamadan sonra benzerlikler ve farklılar gözden geçirilerek araştırmanın temaları oluşturulmuştur.

Bulgular

Veri analizi sonucunda elde edilen bulgular 3 tema altında toplanmıştır: 1 Eril Normlar: Erkek adam dans eder mi? 2 Aşağılanan Kadınlık: Karı gibi kıvırtma, 3 Homofobi: Oğlum gey gibi olmuşsun bunu giymek zorunda mısın?

1. Eril Normlar: “Erkek Adam Dans Eder Mi?”

Dansın toplumun belirlediği erkeklik sınırlarını ihlal edici özelliği katılımcıların; aile, komşu, yakın erkek arkadaş ve sosyal çevrelerinden önyargılı ve aşağılayıcı tepkilerle karşılaşmasına neden olmuştur:

“Ailem, katı sayılabilecek derecededir. En başta güzel bakmıyorlardı. İlk tepkileri "sen gey misin? Erkek adam dans mı eder?" oldu. Bu tepkiyi ben de veriyordum kendime. Sonra benim bu işi ciddiye aldığımı görürlerse sevinirler diye düşündüm, sevinmediler (Gülüşmeler). Sonra baktılar ki yetenekliyim ağızlarını açmamaya başladılar. Hiçbir şey demediler, yorum bile yoktu. Sonra partnerimle ilk girdiğim yarışmaya çağırdım onları, Adana’da olmuştu yarışma. Orda benim ne kadar başarılı bir dansçı olabileceğimi gördüler. Ondan sonra da artık destekliyorlardı diye düşünüyorum yani.” Özgür

Özgür’ün anlatımlarındaki kendini sorgulama süreci, Deniz ve Devrim için de geçerli olmuştur. Örneğin Deniz “Başta ben de karşıydım. Dediğim gibi ben de zorla başladım. İlk başta belli bir kalıp yargılarımız var ön yargılarımız var. Bunları yıkmak zor oldu.” derken Devrim “Ne işim var, kadın gibi dans etmeye ne gerek var.” gibi bi yargı vardı. Ama aslında çekindim, çevremden utandım” diyerek aslında toplumun anlam haritalarındaki erkeklik kurgusunun erkekler üzerinde yarattığı baskıyı anlamamıza yardımcı olmaktadır.

Çevresindeki tepkiler nedeniyle dansa başlamak istemeyen ve önyargı ile başladığını söyleyen Devrim bu tepkilerin Adana’da olmasını doğal karşılamıştır. Kendisinin ciddi bir önyargı ile karşılaşmadığını söylemesine rağmen erkek arkadaşları tarafından erkekliğinin dans etme eylemi nedeniyle sorgulandığını anlarız:

“Aslında ilk başta o tepkileri düşünerek dansa önyargılı bakıyordum, erkek adam dans eder mi gibi söylemlerde bulundular ama ben dans etmeye devam ettim. Ama büyük bir yargı olmadı. Ama Adana gibi bir yerde tabi ki de belli yerlerde önyargı olacaktı ama ben karşılaşmadım tabi. Erkek arkadaşlarımdan büyük bir tepki almadım sadece takılmayı seven bir arkadaşım şakayla erkek adam dans eder mi gibi söylemde bulundu, kız arkadaşlarımdan hoşuna gidiyordu” Devrim

Katılımcıların tamamı, erkekliğin sosyal anlamına dair önyargıları, toplumdaki ataerkil değer kodlarıyla yoğrulmuş geleneksel erkeklik rollerine bağlarken, Adana’nın toplumun genelinden daha katı bir kültür taşıdığı için altını çizmeyi ihmal etmemiştir:

“Adana biraz delikanlı memleket olduğu için, kadınlarla en fazla gezilir, sohbet edilir. erkek adam gider, gezer, yer, içer, delikanlı takılır, maçodur. Dans bana da ilk başta çok tuhaf gelmişti. Adana’da dans eden erkeğe bakış açısının sebebinin, küçüklükten beri böyle yetiştiğimiz için böyle olduğunu düşünüyorum.” Özgür

Toplumun çizdiği ideal erkeklik formuna uymayan dansçılar, özellikle yakın çevrelerindeki erkek arkadaşları tarafından; aşağılanma, şaka yoluyla küçümsenme gibi davranışlara maruz kalsalar da, gösterilen tepkilerin ana eksenini benzerdir: Erkek adamlık dayatması. Örneğin Mavi’nin dans edemeyen erkek arkadaşları "sen kıvraksın, erkek adam olduğumuz için biz beceremedik" şeklinde

kendilerini savunmaları, hegemonik erkeklik ve öteki erkekler arasında ayrımın nasıl kurulduğuna ve bir yapamayışın nasıl erkeklikle/erkek adam olmakla mazetlendirildiğine işaret etmektedir.

Devrim ve Barış çevrelerinden aldıkları olumsuz tepkilerin daha çok erkeklerden gelmesinin nedenini yetiştirilme olarak değerlendirmiştir:

"Kadınlar böyle şeylere çok uç noktadaymış gibi bakmıyor. Erkekler olarak biz daha ataerkil daha maço yetiştirildiğimiz için farklılık gösterdi bence" Devrim

"Yetiştirilme şeklimize göre gidiyor bunun sebebi. Küçüklüğümüzden beri erkekler maço yetişir, evi geçindirir, erkek adam öyle giyinmez, erkek adam kıvırtmaz, erkek adam şunu yapmaz vs oluyor. Zamanla bu erkek adam dans etmeze dönüyor. Bu da toplumumuzda zamanla taşlı pullu, dar kostüm giyen erkeklere karşı bi ön yargı oluşturuyor." Barış

Yukarıdaki alıntılardan da anlaşıldığı gibi doğduğumuz andan itibaren öğretilmeye başlayan cinsiyet rolleri çok masum görünen mavi bir renk ile hayatın içine yerleştirilip, yaşantımızın pek çok kısmını kontrolüne alan pratiklerle filizlenir. Böylelikle erkek adamlık anlatisıyla şekillenen cinsiyet rollerinin, sosyalizasyon süreciyle içselleştirilmesi ve önyargı ve ayrımcılık için önemli bir kaynak oluşturmaktadır.

Katılımcıların deneyimlerine baktığımızda toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenilmesindeki ilk kurum olan ailenin, dans yaşantılarında önemli rolde olduğunu görürüz. Çoğunlukla katılımcılar dansa başladıklarını ailelerine rahat bir şekilde söyleyememiş; ya da söyledikten sonraki ilk tepkilerde destekleyici bir tutumla karşılaşmamışlardır:

"Tam bir süre söyleyemem ama hemen hemen bir buçuk sene sürdü, söylenme dönemi 6 ay sürdü, sonra ki 6 ay biraz yavaşladılar baktılar oğlan dansa gidiyor, öyle öyle gelişti akışına bıraktım ben de, ağzımı açmadım, eve geç gitmeye başladım yüzleşmeyeyim diye ailemle." Özgür

Katılımcılar, aile ve yakın çevrelerinden fakat özellikle babalarından, Deniz'in "babam evden kovuyordu az daha" şeklinde aktardığı gibi katı bir direnişle karşılaşsalar da, Devrim bu genellemeyi yıkan bir istisna olmuştur: "Ailemden tepki görmedim. Aksine annem böyle şeylerle uğraştığım için mutlu olur. Babam da bir tepki vermedi". Bu ifade, farklı erkeklik deneyimlerinin aileler tarafından dirençle karşılanmak yerine kabul edileceğine dair umut taşıyan bir örnektir.

2. Aşağılanan Kadınlık: Karı Gibi Kıvırtma

"Kıvırtan bir erkeği toplum istemez. Neden istemez, çünkü toplumumuz ataerkil bir toplumdur. Dans deyince akla erkekliğin daha belirgin olduğu zeybek ya da kendi kültürümüzdeki danslar geliyor ... Toplum böyle bi erkek istemiyor. Sen erkeksin diyor, git para kazan, dans edeceksen de 'adam akıllı' dans et, zeybeğin horondur filan." Mavi

Katılımcıların genelde çevrelerinden özelde ise yakınlarındaki erkekler tarafından aldıkları eleştirilerin, dansın kadına ait bir alan olarak algılanması ve kadınsı olanın aşağı/ikincil kabul eden bakışın ürünü olduğu anlaşılmaktadır:

"Dans tüm dünyada kadınlara biçilmiş bir kaftan olarak görünüyor... Ee bildiğimiz üzere erkek egemen bir toplumda yaşıyoruz. Erkekler dans ettiği zaman "kadın mısın sen? Onlar gibi kıvırtmak sana yakışıyor mu?" gibi tepkiler veriliyor... Ben kendimden örnek vereyim. Ben de dansa başlamadan önce az bi ön yargım vardı. "Ne işim var, kadın gibi dans etmeye ne gerek var?" gibi bi yargı vardı." Devrim

Ataerkil toplumun kurguladığı hegemonik erkeklik, kadınsı olandan uzaklaştığı oranda değer kazanmaktadır. Erkeklerin, asimetrik bir biçimde kadınlıktan uzaklaşması ise iki cinsiyet arasındaki ayrımı ve eşitsizliği yeniden üretmektedir. Cinsiyet kalıp yargılarının oluşmasında geleneksel rollerin doğumdan itibaren bizi nasıl kuşattığını ve hiyerarşik baskı biçiminde farklı sosyal alanlara nasıl evrildiğini Barış'ın sözlerinden anlamak mümkündür:

"Küçüklüğümüzden beri erkekler maço yetişir, evi geçindirir, erkek adam öyle giyinmez, erkek adam kıvırtmaz, erkek adam şunu yapmaz vs. oluyor. Zamanla bu, erkek adam dans etmeze dönüyor."

Özgür'ün danstan önceki branşı, erkek kimliğinin inşa edildiği ve erkeklikle özdeşleşen sporlardan biri olan futboldur. Futbol gibi erkek bir dünyadan dansa geçmesi nedeniyle karı gibi kıvırtmakla suçlanmış ve babasından ciddi bir tepki almıştır:

"İnsanlar genelde işte erkek sporu olarak görüyor. Bizlerin de zaten futboldan sonra dansa geçmesi gerek ailemiz bakımından gerekse çevremizdeki insanlar tarafında biraz tuhaf oldu hani bize "karı gibi kıvırtmayın" tarzında şeyler söylendi.

İ.K: Aileniz nasıl bir tepkide bulundu?

"Babam evden kovuyordu az daha. Aslında bizim aileden gelen sportif branşı futbol. Babam da futbol oynamıştı onda birazcık daha kalıp yargılar vardı. Birazcık daha eski toprak olduğu için düşünceler de oraya yönelik oluyordu." Özgür

Toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık kadın ve erkek cinsiyetlerini ayrı kategoriler olarak ele almanın yanı sıra, spor dallarını da bu ikili cinsiyet kategorilerine uygun olarak ayırıştırarak dolaşıma girer. Dolayısıyla bu sınırların aşımı söz konusu olduğunda toplum, dışlama, küçümseme ve aşağılama pratikleriyle bu ihlali baskı altına alır.

"Kadınların izlenilmesi pek rahatsız etmiyor toplumu. Çünkü kadınların sahnede seks objesi gibi görülmesi toplumdaki çoğu insanın hoşuna gidiyor. Özellikle latin dansları seksepalitenin yüksek olduğu bir danstır. Az önce bahsettiğim gibi kadınların seksepalitesinin sergilenmesi çok tepki toplamazken erkeklerin benzer hareketler yapması daha sert ve yıkıcı eleştirilere yol açıyor." Barış

"Çünkü bir taraf kıvırtıp dans etmeli, diğer taraf ağır abi olup kıvırtmamalı. Ki zaten devletimizin başındakiler kadın ve erkeği bu kadar ayırmışken bir de çıkıp kızılı-erkekli dans etmek ve özellikle yakın temasla olmak doğal olarak bir tepki yaratıyor." Mavi

Katılımcılar için dans etme ile "kıvırtmadan dans etme", erkek adam olma yolunda kurulan önemli bir ayrımdır. Bu durumda katılımcılar dans formlarını hetero-patriarkal erkek değerlerine göre düzenleme yolunu seçerek hegemonik erkekliği yeniden üretmektedir: "Ben salsa yapıyorum. İlk salsa denilince "Erkek adam kıvırır mı? Erkek adam dans eder mi?" diyordum. Baktım ki kız kıvırıyor erkek bir şey yapmıyor yani. Gayet katı dursa da karizma durabiliyor. Hoşuma gitti sonra kendi tarzımı yaratmaya çalıştım." Özgür. Görüldüğü gibi eril pratiklerin danstaki uzantısı da erkeğin karizmatik olması bağlamında şekillenmektedir.

3. Homofobi: Oğlum Gey Gibi Olmuşsun Bunu Giymek Zorunda Mısın?

Katılımcıların tamamı için dansta giydikleri kostümler, erkek bedeninin kalıplarını yıkan ve dolayısıyla homofobiyi doğuran önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmıştır. Örneğin "Adana gibi bir yerde dans edemezsin; dans ediyorsan ya geysindir ya da eşcinsel" diyen Mavi, ilk kostüm denemesindeki deneyimini şöyle aktarmıştır:

"Annemin tepkisi, "oğlum gey gibi olmuşsun bunu giymek zorunda mısın?" oldu. Evet kotla olmuyor diye açıklama yaptım. "Madem zorundasın kötü derece alırsan giydirir giydirir gülerim." dedi annem. Öyle de oldu. Ama abartılacak derecede bir tepki olmadı." Mavi

Deniz ise şimdiye kadar hiç tayt giymediğini fakat buna rağmen açık ve allı pullu dans kostümlerinin de kendisini rahatsız ettiğini ifade etmiştir. Bu tarz kıyafetlerin bir erkeği rahatsız edeceğini söylemiş, esprili bir dille kendisini gey gibi hissettiğinin altını çizmeyi ihmal etmemiştir:

"Şöyle söyleyeyim, ben şu ana kadar kendi dansım için tayt giymedim. Birazcık daha üst kısmı body tarzında üstüne yapışan vücudu saran biraz açık kostümler giydim ama bunun altına tayt tarzında şeyler giymiyor erkekler açıkçası. Ama allı pullu şeyler, üst kısımları vücuda yapışan likralı şeyler oluyor onları giyiyoruz. Bunu ilk giydiğimizde bize de ilk çok tuhaf gelmişti. Özellikle üniversite zamanında filan bi erkeğin kendini rahatsız hissedeceği kostümler filan var. Mesela gömlek filan giyiyorsunuz gömleğin sırtı arkadan çıkmasın diye altta çıtırtı filan var. Yani bu tarz kostümler filan giymek zorunda kaldık, başta bu bizleri çok rahatsız etti yani.

İ.K: O zaman ne hissediyordunuz?

“İşte o zaman gey gibi hissediyordum (gülümseyerek) o işin esprisi tabi. Ama gerçekten bir erkeği rahatsız edici bir durum, başta kendimiz rahatsız oluyorduk, çevredekiler de gülüyordu bu duruma” Deniz

Özgür ise dans kıyafetleri nedeniyle arkadaşından aldığı homofobik tepkiyi içselleştirdiğini fakat alandaki benzer deneyimleri gördükçe rahatladığını ifade etmiştir:

“En tuhafı şu olmuştu, dans ediyoruz ama yarışmada giydiğimiz kostümler fazla taşlı pullu. Yani dışarda giyebileceğimiz şeyler değil. Arkadaşım dans yarışmasını izlemeye geldiğinde ya dans ediyorsunuz tamam da neden bunu giyiyorsunuz gibi tepki vermişti. Ben de şartlar bu dedim. Ben de ilk giydiğimde ben ne yapıyorum nasıl bir yere düştüm dedim, baktım herkes öyle bende rahatladım. Ama arkadaşım biraz etkiledi o tepkiyle.”

Deniz ve Özgür de bu dar, parlak ve renkli giysileri ilk giydiklerinde rahatsız olduklarını, tuhaf ya da gey gibi hissettiklerini söylemiştir. Bu rahatsızlık, erkek bedeninin hegemonik erkeklik değerlerini sürdürmedeki rolü ile açıklanabilir. Nitekim Barış’a göre kültürümüz, eril pratiklerin sunumunu içeren halk danslarını kabul etmektedir. Fakat söz konusu dans olunca tayt giyme gerekliliği, düzenin belirlediği heteroseksüel erkeklik sınırının ihlali anlamını taşımaktadır:

“Toplumun gözünde tayt giyen erkek direkt geydir zaten. Taşlı pullu kostümlere gelince, bizim kültürümüze çok ters olduğu için, mesela bizim kültürümüzdeki danslar zeybektir, efeler gibi giyersin bıyıklıdır ağır abi takılırsın filan. Tabi benim uğraştığım dansta daha parlak ve göz alıcı olman gerekir, vücudunu sergilemen için dar giymen gerekir. Tabi bu da bizim toplumumuzun kültürel yapısına terstir. Onları giyiyorsan ya geysindir ya eşcinseldir ya da sende bir problem vardır gibi algı yaratıyor.” Barış

Ataerkil kültürün olumladığı hegemonik erkeklik pratikleri, erkeğe uygun olan davranışları kadınsı olandan mümkün olduğunca uzak durmayı gerektirir. Kurulan bu katı formun dışındaki pratikler, hele ki dans gibi kadınsı addedilen bir alanda, erkekliğin kaybedilmesi ya da eşcinsel kabul edilmesi anlamına gelebilmektedir:

“Ataerkil bir toplum olduğumuz için erkek daha sert ve otoriterdir ama eşli danslarda erkek daha estetik kibardır ve kadın ön plandadır. Zeybek dersin günlük yaşantımızdaki gibi erkeklerde bir maçoluk olduğu için bu onları rahatsız etmez. Ama dediğim gibi latin dansları gibi dans branşlarında giydiği kostümden tutun da kadının ön planda olmasına kadar bir sürü sebep erkeğin gey ya da eşcinsel olduğunu düşündürür toplumumuza... Çünkü erkek dediğin tayt giymez, ağır abidir gibi bir algı var ki bu kültürümüzden kaynaklanıyor.” Mavi

Özgür ise, salsanın tayt giymeyi gerektirmediğinden hoşnutken “tayt giymek zorunda olsaydın ne yapardın” sorusuna karşı verdiği cevapta “erkek adamlık” vurgusunda bulunmayı ihmal etmemiştir: “Giymezdim. Bir erkek neden tayt giysin. Rahat hissetmezdim, kötü dururdu. Giymek zorunda olsaydım büyük beden alırdım, kalıp yargı var çünkü. Dans ediyoruz tamam da giymezdim yine de... Sonuçta erkek adam tayt giymez.” Özgür

Deniz ve Özgür için mahalledeki komşularının da homofobi temelli endişeleri söz konusudur. Deniz’in mahallesinde “Bu da yoldan çıktı, bu da yakında peruk takar gezer” gibi şayialar yükselirken Özgür’ün alt komşusu ailesine “Senin oğlan dans ediyor bak, elden gidiyor” uyarısında bulunmuştur. Özgür’ün annesinin ise “Yapar erkek adam” cevabı Özgür’ün eylemlerini savunma amacından ziyade dansa ataerkil bir form kazandırma anlamını çağrıştırmaktadır. Bu durumda aslında “yolda olma”nın rotası, toplumun belirlediği erkek adam olma kriterlerine göre belirlenmiştir. Yani dans edimi, erkeklik anlamı kazandırılarak meşrulaştırılmaya çalışılmıştır.

Toplumun dans eden partnerler arasında heteroseksist bir ilişki kurma eğilimi dansçılara partnerleri üzerinden cinsel bir imada bulunulmasına yol açmaktadır. Özellikle erkek arkadaşları tarafından dans eden erkekler, çevresinde kız arkadaşları fazla olan erkekler olarak algılanmış ve hegemonik erkekliğin bir özelliği olması bakımından bu konumu oldukça takdir edilmiştir:

“Erkekler "ooo dans ediyorsun o zaman senin çevrendeki kız sayısı çok artmıştır." o zamanki dönemde genel yargı buydu. Hatta benimle dansa başlamak isteyen, benim gittiğim yerlere benimle gelmek isteyen bir çok arkadaşım oldu.” Deniz

Bu algıya paralel olarak dans eden erkekler, çevreleri tarafından “oo aslanım benim” (Deniz) gibi erkekliklerini yücelten geri dönüşler almaktadırlar. Dans ortamlarının “kız bulma” anlamına gelmesinin nedenini ise Deniz heteroseksist ideolojiyle açıklamıştır:

“Bizim yöremizdeki dans daha çok çifte telli, halk oyunları, halay gibi tarzların üzerine. Ama kendi dans türüm için söyleyeyim birazcık daha vücut esnemesi, birazcık daha kadınla yakın ilişki gerektirdiği için. Bizim ülkemizde kadınla yakın ilişki içindeysen ya onlardansındır, ya da o kadına sahiptir. Dansın içerisinde dans ettiğin her kadın senin sevgilin değildir. Partnerine karşı cinsel duygular barındırmıyorsan toplumumuzun gözünde ister istemez gey durumuna düşüyorsun.” Deniz

Dans eden erkek adamlar için önyargı ve baskıdan kurtulma stratejileri tayt giymemeye ek olarak; ısrarcı olmak (Deniz) ve başarılı olduklarını kanıtlamaktır (Öğür).

Katılımcılarımızın kendi dünyaları dışında bir deneyime ışık tutması nedeniyle Deniz’in öğrencilerinin hikâyesi oldukça anlamlıdır. Aynı zamanda beden eğitimi öğretmeni olan Deniz’in dansa karşı önyargıyı yıkmak amacıyla kız ve oğlan öğrencilerine ulusal bayramda fiziksel temas içermeyen bir dans gösterisi yaptırması diğer öğrenciler tarafından alay konusu olmuş ve bu durum fiziksel şiddete kadar gitmiştir: “Başta çocuklar da tepkiyle karşılaştı. Çevresinden aldığı tepkiler bizim aldıklarımızdan daha ağır tepkilerdi. Fiziksel tepki bile var yani. Dans ettikleri için "sen kızsın, seninle onlar gibi takılacağım" gibi tepkiler verebiliyorlardı.

On üç yaşındaki çocukların akran zorbalığına maruz kalması, toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığın en somut ifadelerinden birisidir. Görüldüğü gibi hegemonik erkeklik kurgusu toplumsal hayatın pek çok kurumu ve toplumdaki pek çok kişi tarafından oluşturulmakta ve hegemonik erkekliğin üretilmesi için bilinçli bir çaba verilmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırma, Adana’da erkek dansçıların olmanın anlam ve sınırlarını toplumsal cinsiyet bakış açısıyla incelemektedir. Adana’da erkek dansçı olmanın anlamı, heteroseksüel erkeklik, erkek kimliğinin korunması, kadınsı olmama gibi hegemonik erkeklik değerleri ile örtüşmektedir. Araştırmanın sonuçlarına göre, toplumun özenle çizdiği sınırlar nedeniyle dansçılar, delikanlı memleketlerinde erkek adam olarak yani karı gibi kıvırtmadan ve gey gibi olmadan ve dolayısıyla tayt giymeden dans etmek durumundadırlar. Farklı erkek(lik)lerin oluşu, erkekler arasındaki iktidar ilişkilerinde farklılık yarattığı gibi (Çelik, 2016), kendi aralarında doğan bu iktidar ilişkisinden dolayı, hegemonik olmayan erkeklerin, toplum tarafından marjinalleştirilmesi söz konusu olabilir. Bu bağlamda dansçı erkekler, ataerkil toplumun kurguladığı hegemonik erkeklik değerleriyle çeliştiği noktada, marjinalleştirilmektedirler. Yani erkek adamlığın dansı kabul etmediği anlatısı nedeniyle dansçılar gey gibi olmakla, karı gibi kıvırtmakla suçlanmakta/ayıplanmaktadırlar.

Connell (1998: 249) hegemonik erkekliğin, kadınlarla ve tabi kılınmış erkekliklerle ilişkili olarak inşa edildiğinden bahseder. Bu bağlamda çağdaş erkekliğin en ayırt edici özelliğinin heteroseksüel oluşu; tabi kılınmış erkekliğin en önemli biçimi ise eşcinselliktir. Connell’in çizdiği çerçeveye göre tanımlayabileceğimiz her tür erkeklik biçimi, gerekli şartlar sağlanırsa hegemonikleşebilir: Eşcinsel erkeklik hariç. Cinsiyet düzeni ve onun içinde işleyen muhtelif cinsiyet rejimleri, tek yapısal hakikatın istikrarlı devamlılığı için hegemonik erkekliği daima heteroseksüelliğe ve heteroseksüel bir erkeklik anlayışına yaslar, eşcinsel erkekliği de (varlığına izin verdiği oranda) güçsüzeleştirir ve marjinalleştirir (Özbay, 2013: 200). Bu doğrultuda katılımcılarımız çevrelerinden aldıkları küçümseme ve aşağılama pratiklerinin ağırlığını, gey gibi görünmek ekseninde toplandığını görürüz. Bu bağlamda dansçıların, marjinalleştirilmiş erkeklik konumunda olmama çabaları; erkek adam gibi dans ettiklerini –örneğin tayt giymeyi tercih etmeyerek- ispat etmekten geçmektedir.

Tarihsel ve gelişimsel bakımdan erkeklik, kadınlardan kaçış ve kadınsılığın reddedilmesi olarak tanımlanmıştır (Kimmel, 2013). Ataerkil kültürün dansı dışıl bir edim olarak kodlaması, erkekler için bir takım gerilimler yaratmaktadır. Bu gerilimler ilk etapta kadınlara ait olarak görülen bir alanda var olmanın zorluğuna yönelik olmuştur. Zira toplum için erkeğin dans etmesi erkeklik imajı için önemli bir rahatsızlıktır. Erkek adam dans eder mi sorusunun altında yatan ikaz da bu

rahatsızlığın dışavurumudur. Adana'nın maçoçluk, delikanlılık ve erkeklik üçgeninde kurduğu ataerkil bariyerler katılımcıların hem sosyal çevrelerinden homofobik ve cinsiyetçi tepkiler almalarına hem de kendilerinin de bu önyargı ile dansa başlamalarına neden olmuştur. Connell'in (1998: 92) da vurguladığı gibi, heteroseksüel cinsiyetçilik (heteroseksizm) ve homofobi, toplumsal cinsiyet ilişkilerindeki kilit örüntülerden biri olarak görülmelidir. Heteroseksizm ve homofobi bağlamında kurulan eril normlar, dansçıların çevrelerinden aldıkları tepkilerin harcını oluşturmaktadır.

Cengiz ve arkadaşları (2004: 60) grup içindeki erkeklik ritüellerinin oldukça baskıcı olabileceğinden; erkeklerden hegemonik kodlara uygun hareket etmelerinin beklendiğinden ve ortamın ruhuna hareket etmeyenlerin kılıbıklık, yumuşaklık, ibnelik gibi kadınsılıkla ya da erkek olmamakla özdeş gören ifadelerle aşağılandığından bahseder. Çalışmamızda ise katılımcılar için dans etme, “karı gibi dans etme” ve “allı pullu kostümlerle” olsa dahi tayt giymeden dans etme gibi unsurların, erkeklik kimliğinin korunması ya da kaybedilmesi açısından dikkate değer bir risk oluşturduğu görülür. Zira, hetero-patriarkal toplum düzenine göre şekillenen erkek bedeni, kadınsı olanı dışlamak/aşağılamakla birlikte ideal erkeklik imajını korumakla yükümlüdür. Dansçılar özellikle renkli, pullu, taşlı giysilere bir takım önyargılar geliştirmiş ve tayt giyme konusunda direnç göstermişlerdir (Özgür). Böylece, cinsiyet farklılıklarının bedenini edimleri üzerinde kurduğu hakimiyetin ve diğer erkekler tarafından etiketlenme/dışlanma pratiklerinin, erkek dansçılar üzerinde önemli bir tahakküm oluşturduğu anlaşılmaktadır. Araştırmalar dans, buz pateni, bale gibi spor dallarında erkeklerin homofobik tepkiler aldığını ve erkek olarak kabul edilmek için geleneksel erkeklik normlarına uyacak şekilde kimliklerini inşa etme çabasına girebildiklerini göstermektedir (Adams, 2007; Chimot ve Louveau, 2010; Kurt, 2007; Owen, 2014). Buna göre katılımcıların hegemonik erkeklik değerlerini, tayt giymeyi reddederek kurduğu anlaşılmaktadır.

Ataerkinin imkânsız erkeklik kıskacında erkeğin de, adıyla aynı düzeyde olmasa da baskılandığını, kendini özgür ve bağımsız biçimde var edemediğini görmekteyiz. Bu nedenle, toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı bir değişimin erkeğin de yararına olduğunu vurgulamak ve erkeği değişim sürecine dâhil etmek önemli ve gereklidir (Çelik, 2016). Kadınların erkeksi olarak algılanan sporları yaparken onları, ideal, geleneksel ve heteroseksüel olanın arasına sıkıştırarak, kadınsılıklarını sürdürmelerini bekleyen toplum yapısı; kadınsı addedilen alanlarda da erkeklerin, erkek kimliğine zeval getirmemelerini, kadınsı olandan ayrışmalarını ve eşcinsel erkek kimliğini dışlamalarını salık vermektedir. Erkeklik imajı, dans gibi dişil kodlu alanlarda katı toplumsal denetimlerle kontrol altına alınmaya çalışılmaktadır. Sonuç olarak toplumsal cinsiyet rejimi, ikili cinsiyet kategorileri ile ayrıştıkça ve bu ayrımları katı normlar üzerinde kurmaya devam ettikçe; erkek kimliğinin hegemonik olarak kurulmasına ve bu erkekler arasındaki edilgen/bağımlı ya da hegemonik olarak sürdürülen iktidar ilişkilerinin yeniden üretilmesine yol açmaktadır. Bu nedenle erkeklerin, kadınlıkla özdeşleştirilen spor alanlarındaki deneyimlerinin görünür kılınması; toplumsal cinsiyet çalışmaları için önemli bir direnme noktasıdır. Ötekileştirme, ayıplama ve dışlama içeren ayrımcılığın azaltılmasının etkili bir yolu olarak, tektipleştirici erkeklik deneyimlerine/hegemonik erkeklik değerlerine meydan okuyan spor ortamlarındaki erkeklik konumlarını analiz etmek gelecekteki araştırmalar için güdüleyici bir kapı aralayabilir.

KAYNAKLAR

- Adams, M. L. (2007). The manly history of a 'girls' sport': Gender, class and the development of nineteenth-century figure skating. *The International Journal of the History of Sport*, 24 (7), 872-893.
- Akca, E. B. & Tönel, E. (2011). Erkek(lik) çalışmalarına teorik bir çerçeve: Feminist çalışmalardan hegemonik erkeklığe. İ. Erdoğan (Ed.). *İlker Erdoğan (Ed.) Medyada hegemonik erkeklik ve temsil içinde* (s.11-39). İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.
- Akıncı Yüksel, N. A. (2011). İpotek altındaki bedenler: Hegemonik erkeğin uzak durduğu bir alan olarak dansa dair bir çalışma. İlker Erdoğan (Ed.) *Medyada hegemonik erkeklik ve temsil içinde* (s. 213-230). İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.

- Atay, T. (2004). “Erkeklik” en çok erkeği ezer! *Toplum ve Bilim*, 101, 11-30.
- Bozok, M. (2009). Erkeklik incelemeleri alanındaki başlıca kuram ve yaklaşımların sosyalist feminist bir eleştirisine doğru. *VI. Ulusal sosyoloji kongresi bildiriler kitabı: Toplumsal dönüşümler ve sosyolojik yaklaşımlar* içinde (s.431-445) Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi.
- Bozok, M. (2011). *Soru ve cevaplarla erkeklikler*. İstanbul: Altan Basım.
- Cantek, F. & Yarar, B. (2009). Erken Cumhuriyet dönemi dergi ve gazetelerinde spor ve kadın (1928-1960). *İletişim Kuram ve Araştırma*, Güz (29), 201-218.
- Cengiz, K., Tol, U. U. & Küçükural, Ö. (2004). Hegemonik erkekliğin peşinden. *Toplum ve Bilim*, 101, 50-70.
- Chalabaev, A., Sarrazin, P., Fontayne, P., Boiché, J. & Clément-Guillot, C. (2013). The influence of sex stereotypes and gender roles on participation and performance in sport and exercise: Review and future directions, *Psychology of Sport and Exercise* 14, 136-144.
- Chimot, C. & Louveau, C. (2010). Becoming a man while playing a female sport: The construction of masculine identity in boys doing rhythmic gymnastics. *International Review for the Sociology of Sport*, August 13, 1-21.
- Connell, R. W. (1998). *Toplumsal cinsiyet ve iktidar*. C. Soydemir (Çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- Çelik, G. (2016). "Erkekler (de) ağlar!": Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında erkeklik inşası ve şiddet döngüsü. *Fe Dergi*, 8 (2), 1-12.
- Hacısofaoğlu, İ. & Bulgu, N. (2015). Yedi dağın ötesindeki çocuklar: Güreşte erkeklik ve şiddet. Betül Yarar (Der.). *Şiddetin Cinsiyetli Yüzleri* içinde (s.113-140). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Hacısofaoğlu, İ. & Koca, C. (2011). “Delikanlı gibi yaşayın, Delikanlı gibi oynayın”: Eril bir alan olarak spor medyası üzerine bir inceleme”. İlker Erdoğan (Ed.) *Medyada hegemonik erkeklik ve temsil* içinde (s. 69-93). İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.
- Hacısofaoğlu, İ. (2012). *Burası er meydanı: Güreşte erkekliğin inşası*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Hesse-Biber, S. N. & Leavy, P. (2011). *The practice of qualitative research*. (2nd ed.). US: SAGE.
- Kandiyoti, D. (2013). *Cariyeler, bacılar, yurttaşlar: Kimlikler ve toplumsal dönüşümler*. Aksu Bora, Feyziye Sayılan, Şirin Tekeli, Hüseyin Tapınc, Ferhunde Özbay (Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Karaçam, M. Ş. (2015). *Vücut geliştirme alanında erkeklik kimliğinin inşasında besin desteği kullanımının yeri*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kavasoglu, İ. & Yaşar, M. (2016). Toplumsal cinsiyet normlarının dışındaki sporcular. *Spor Bilimleri Dergisi Hacettepe*, 27(3): 118-132.
- Kepekçi, E. (2012). (Hegemonik) Erkeklik eleştirisi ve feminizm birlikteliği mümkün mü? *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 11, 59-86.
- Kimmel, M. S. (2013). Homofobi olarak erkeklik: Toplumsal cinsiyet kimliğinin inşasında korku, utanç ve sessizlik. M. Bozok (Çev.). *Fe Dergi*, 5 (2), 92-107.
- Koca, C. & Bulgu, N. (2005). Spor ve toplumsal cinsiyet: Genel bir bakış. *Toplum ve Bilim*, 103, 163- 181.
- Koca, C. & Demirhan, G. (2005). Beden eğitimi ve spor alanında toplumsal cinsiyetin yeniden üretimi. *Spor Bilimleri Dergisi Hacettepe*, 16 (4), 200-228.
- Koca, C., Aşçı, F. H. & Kirazcı, S. (2005). Gender role orientation of athletes and nonathletes in a patriarchal society: A study in Turkey. *Sex Roles*, 52 (3-4), 217-225.
- Koivula, N. (2001). Perceived characteristics of sports categorized as gender-neutral, feminine and masculine. *Journal of Sport Behavior*, 24 (4), 377-393.
- Kurt, B. (2007). Dans erkeği “bozar” mı? Sinop’ta köçeklik geleneğine kısa bir bakış. *Kültür ve Siyasette Feminist Yaklaşımlar*, 3, 79-92.
- Marshall, C., & Rossman, G. B. (1999). *Designing qualitative research*. London: Sage publications.
- Matteo, S. (1986). The effect of sex and gender-schematic processing on sport participation. *Sex Roles*, 15 (7-8), 417-432.
- Matteo, S. (1988). The effect of gender-schematic processing on decisions about sex-inappropriate sport behavior. *Sex Roles*, 18 (1/2), 41-58.
- Owen, C. (2014). *Dancing gender: Exploring embodied masculinities*. Doctoral dissertation, University of Bath.
- Özbay, C. (2013). Türkiye’de hegemonik erkekliği aramak. *Doğu Batı*, 63, 185-204.
- Özguven, İ. E. (2004). *Görüşme ilke ve teknikleri*. (3. Baskı). Ankara: Pdrem Yayınları.

- Patton, M. Q. (2014). *Nitel Araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. M.Bütün ve S.B. Demir (Ed.). Ankara: Pegem.
- Riemer, B. A. & Visio, M. E. (2003). Gender typing of sports: an investigation of Metheny's classification. *Research Quarterly for Exercise ve Sport*, 74, 193-204.
- Rowe, D. (1996). *Popüler kültürler: Rock ve sporda bazı politikası*. (M. Küçük Çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- Sancar, S. (2013a). *Erkeklik: İmkânsız iktidar*. (3. Baskı). İstanbul: Metis.
- Sancar, S. (2013b). Erkeklik. Ecevit, Y. ve Karkıner, N. (Ed.). *Toplumsal cinsiyet çalışmaları içinde* (s.168-191). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Schmalz, D. L. ve Kerstetter, D. L. (2006). Girlie girls and manly men: Children's stigma consciousness of gender in sports and physical activities. *Journal of Leisure Research*, 38(4), 536-557.
- Talimciler, A. (2009). Türkiye'de erkek kimliğinin oluşumunda göz ardı edilen alan: Spor/Futbol'. H. Kuruoğlu (Der.). *Erkek kimliğinin değışe(meye)n halleri içinde* (s. 45-65), İstanbul: Beta Yayınları.
- Yarar, B., Cantek, F. & Özgüven, P. H. (2009). *Türkiye'de modernleşme süreci içinde ve spor alanında toplumsal cinsiyete dayalı yeni beden ekonomisi ve kadının toplumsal kimliğinin kuruluşu ve dönüşümü*. Tübitak Projesi: 106K026, Ankara.

Extended English Abstract

Introduction

It is important to examine the experiences of men who are competent as well as women who are victims in gender studies. Men's sports have a significant contribution to the construction of the masculine body as a "demonstration of power" and the reproduction of the hegemonic masculinity (Sancar, 2013a: 252). Gendered nature of sports excludes women and also men in some sports. For example, in many cultures, boxing, football, wrestling, weightlifting, fighting sports are perceived as suitable for men; gymnastics, volleyball, swimming, ice skating, tennis are perceived as sports suitable for women (Chalabaev ve diğ., 2013; Koca ve Demirhan, 2005; Koivula, 2001; Matteo 1986; Riemer ve Visio, 2003). Dancing, in the other hand, is one of the areas that contradicting the hegemonic masculinity values and carrying the risk of violating these masculine boundaries in our country. Dancing, considered a feminine act, is seen as an event that distorts youthfulness in Turkish society. In our country understanding of “manly man does not dance” is dominant because of this reason. The patriarchal culture's way of coding dance as a feminine act is creating some restrictions for men. The aim of this study is to examine the meaning and limits of being a male dancer in Adana.

Methods

Datas were collected by semi-structured interviews using phemonology which is one of research methods of qualitative research method. The participants were constituted by 5 male dancers (salsa). Data were analyzed by the content analysis method.

Findings

The findings of the data obtained from the analysis and collected under three themes: 1 Masculine Norms: Does a manly man dance? 2 Humiliated femininity: Do not wiggle like a girl, 3 Homophobia: You look like a gay son, you have to wear this?

Theme 1: Masculine Norms: Does a man dance?

The feature of dance that infringing the boundaries of masculinity, has caused the participants to face prejudiced and humiliating reactions from their family, close – male- friends and social environment:

“My family can be considered as strict. They did not percieve well at first. The first reaction was that: "Are you gay?, Does a manly man dance?”. I was giving this reaction myself. Then i thought that they would be glad if they see that I'm serious about this job. They were not happy (laughters). After that they recognised that i have the talents, they did not open their mouths again. They said nothing, not even a comment. Then I invited them to my first race with my

partner in Adana. They saw how successful I could be a dancer. After that I think they are backing up now." Özgür

According to the participants, the reason for these reactions is the teaching of gender roles since early ages:

"The reason for this is the way we grow up. Since we were young men whom grown up as macho, manly man takes care of the house, does not dress like that, manly man does not wiggle, manly man does not do that. These pre-admissions are transforming to that in time: manly man doesn't dance. Over time this is also a prejudice against men wearing tight, scaly, narrow costumes in our society." Barış

Theme 2: Humiliated femininity: Do not wiggle like a girl

Society does not approve a wiggling man. Why they dont? Because our society is patriarchal. When mention is dancing, "zeybek" which is distinctly masculin traditional dance or other traditional dances of our culture flashes... Society does not approve such a man. They say "you are a man, go and earn money, if you want to dance just dance "as manly man" such as *zeybek* or *horon*" Mavi.

"Dance seems to appropriate for women all over the world. We live in a male-dominated society as we know it. When the men dance, they react like that "Are you a woman? Do you like the wiggle like them"... Let me give an example from myself: I had a little prejudice before I started dancing. There was a judgment like: What do I have to do, what do I need to dance like a woman?" Devrim

Participants are often criticized by their surroundings, in particular by their close men. This is due to that dancing is considered as a field of women and that the one is feminine is also down or secondary.

Theme 3 Homophobia: You look like a gay son, you have to wear this?

Dance costumes, for all of the participants, appear as an important element that destroys the patterns of the male body and causing homophobia. For example Mavi said that: "You can not dance in a place like Adana; if you dance you are either homosexual or gay". His experience in the first costume experiment is as follows:

"Mommy's reaction was "You look like a gay son, you have to wear this?" I said: Yes, It is not possible to do with jeans. My mmother said: Now that, If you take bad rating, i would always make you dress them and laugh at you. It was also happened, but there was not such a big reaction." Mavi

Strategies for the dancing manly man to avoid prejudice and pressure are to insist and prove their success additionally to not to wear tights.

Discussion and Conclusion

The meaning of being a male dancer in Adana is in line with hegemonic masculinity values such as heterosexual masculinity, protection of male identity and non-femininity. According to the results of the research, dancers are allowed to be dancer if they dance as manly men and without wiggling like a girl, being gay and wearing tights. As Connell (1998: 249) emphasizes, heterosexism and homophobia should be seen as one of the key patterns in gender relations. In this context, norms based on heterosexism, homophobia and sexism form basic structure of reactions shown by surroundings of the dancers.

Recommendations

Visibility of men's experiences in sports areas identified as feminine is an important point of resistance for gender studies. Future research may focus on masculine identities in sports areas that challenge hegemonic masculinity values.